

WHAI-KORERO A APIRANA NGATA

WAI-O-MATATINI, WAIAPU.

HANGERE 12, 1906.

KI TE ROPU AHUWHENUA O NGATI-POROU.*Te reanga.***E Tama ma! e Hine ma! Tena koutou.****VI.--NGA TARU KIKINO.**

Ka tae rawa atu he whiriwhiri ma to koutou ropu ki nga ture e mana i tenei wa mo nga taru kikino. He huarahi aitia tenei mo nga whenua, i te mea kua whakawhiwhia e te ture te mana ki te Minita Maori ki te tangata ki te tuku atu ki te rihi i nga whenua Maori e ngaromia ana e nga taru kikino, ko nga kai-tiroiro a te Kawanatanga hei whakaatu i te kaha kore o nga Maori ki te whakapau.

Kei o tatau aroaro ena mea e takoto ana, engari ko aku kupu kua tuhia e au ki raro i te whakaupoko mo nga mahi paamu.

Ko te kupu hei whakatakoto ma to koutou ropu i konei mo nga taru kikino me ahua ata ki te putake mai o etahi o nga taru tino whakaribariha e haere ana mai i roto i nga purapura karaihe koroa e ruia ana ki nga ngakinga. Ko te tino aitia tenei ka pa ki nga whenua o Waiapu. Engari te tataranga, te tumatakuru e matauria ana te patu. Ko nga kooti tauhou a te pakeha me era atu taru kaore e taea te mahi.

Ko toku whakaaro kei te Paremata tonu te ngoikore mai i mua. Kaore i te tiakina nga patiki karaihe no reira nga purapura i mua atu o te tapahanga. Kia kore mai i reira ka whakamau ai i te kupu ara i te tiwhikete ki te tangata nau te karaihe, ka whakaue mai kia tapahia hei purapura hoko. Me whakatakoto e to koutou ropu tetahi kaupapa ka tuku ki nga Kaunihera pakeha kia tautokona, kia tae atu ai ki te Kawanatanga ka ngawari.

Ko te mea tika ia mo roto o Waiapu ko te whakatakoto patiki karaihe ma tatau ma nga Maori i nga raora nei, kia iti ai te karaihe e hoko mai i waho.

VII.--NGA HUARAHI MAHI WHENUA.

Ka tae tenei kei te take e tumanako nui ana te tangata, ki te hua nui mo nga mahi

a o koutou ropu, ara ki te mahi paamu. Kei raro i tenei kupu nga whakaaro maha noa atu. Mehemea au kaore i kite e takoto nui ana tenei kaupapa i roto ia koutou i enei ra ka taha nei, a i o koutou hoa kei era atu wahi o te metu e noho ana, kua ngohe noa atu ra oku whakaaro mo nga whakahaere whenua Maori; notemea kua mohio-tia ahakoa pehea te whai kaore he tutukitanga pai. Ko tenei kua noho nui te whakaaro o ia hapu kia mahi i tona whenua, o ia tangata kia whiwhi i tetahi wahi whenua hei mahinga mana, kia whiwhi hoki i nga huarahi awahina e taea ai e ia te mahi.

Mehemea kei raro i o tatau ringa te whenua e takoto topu ana, e watea ana i nga hiabhi maha o te iwi kainga, e watea ana hoki i nga whakarururu a te ture, tera tatau e ata kotikoti noa, ka wehe ma ia tangata, ma ia ropu ranei e hiabhi ana; tera e pototo te whakaro e whaiti te mahi ko te tono anake kia puare mai nga huarahi awahina. Ko tenei kei te takoto he te nuinga o nga whenua. Tuatahi, kei te papatipu te nuinga o nga wahi e hiabhiatia ana. Tuatua no te tokomaha nga whenua. Tuatoru kei runga e takoto ana nga ture maha. Tuawha kei te toe mai ma te Paremata tetahi mahi nui ki te wewete i nga huarahi e puta ai nga hiabhi.

Tirohia i te tuatahi ko nga wahi kua kootitia e mau nei ano kia tatau. Ko te nuinga o ena he taonga na te tokomaha kei runga, ko a tatau teihana hipi e whakahaere nei. Kei te pai ena mo enei ra tata nei i te mea kaore he maharahara mo ratau ka riro i nga ture kino.

VIII. NGA PAAMU HIPIA NGATI-POROU.

Engari ahakoa ena, kanui te mahi kei te takoto ki te whakatikatika i nga huarahi whakahaere, ki te hanga he tikanga e taea ai te whakawhaiti ona tu raruraru. Ko tetahi take nui e pa ana ki nga teihana, maku e whakatakoto atu hei tiroiro ma to koutou ropu. Ko tona hangaitanga ia me whakatakoto ki te aroaro o te Komiti pue te iwi nui tonu o ia teihana o ia teihana. He penei taku whakaaro kua tipu nga teihana nei, kua whai taonga a runga na te tokomaha o Ngati-Porou, kua mama te nuinga i nga taumabatanga, kua iti haere nga mahi ki runga. Kei te rapa tatau he huarahi e taea ai era atu o nga whenua o Ngati-Porou te mahi, e taea ai te ngakau ahuwheua o nga ropu taitamariki te